DE TIJD DRINGT

KADERRICHTLIJN WATER – DRINKWATERBRONNEN STAAN ONDER DRUK

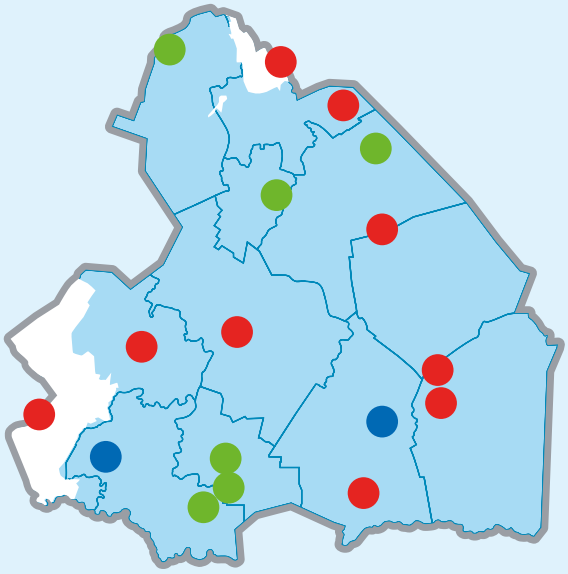
Schoon, veilig en betaalbaar drinkwater, nu en in de toekomst! WMD Drinkwater zorgt samen met de provincie Drenthe, waterschappen en gemeenten voor voldoende drinkwater van goede kwaliteit voor huishoudens en bedrijven én voor de beschikbaarheid en kwaliteit van drinkwaterbronnen.

Waarom deze factsheet?

Vanuit de Europese Kaderrichtlijn Water is Nederland verplicht om (grond)water dat bestemd is voor drinkwaterproductie zodanig te beschermen dat de kwaliteit ervan niet achteruitgaat. Én te streven naar een afnemende zuiveringsinspanning.

In de meeste recente KRW beoordeling voldoen grondwater en drinkwaterwinningen in Drenthe aan alle KRW eisen. WMD ziet bij de drinkwaterwinningen een andere ontwikkeling.
In Drenthe worden in 11 van de 17 waterwinningen stoffen gevonden die het water vervuilen en waarbij drinkwaternormen worden overschreden. Verontreinigingen afkomstig uit de landbouw, industrie en huishoudens zorgen ervoor dat de kwaliteit van drinkwaterbronnen achteruit gaat.
In Noordbargeres is de grondwaterkwaliteit de afgelopen jaren zo verslechterd dat het noodzakelijk was om het water extra te zuiveren. Dit laat zien dat het bereiken van de KRW-doelen voor drinkwater in 2027 niet gehaald gaan worden.

In deze factsheet laat WMD zien wat de problemen zijn en wat nodig is om de drinkwaterwinningen te beschermen op de lange termijn.

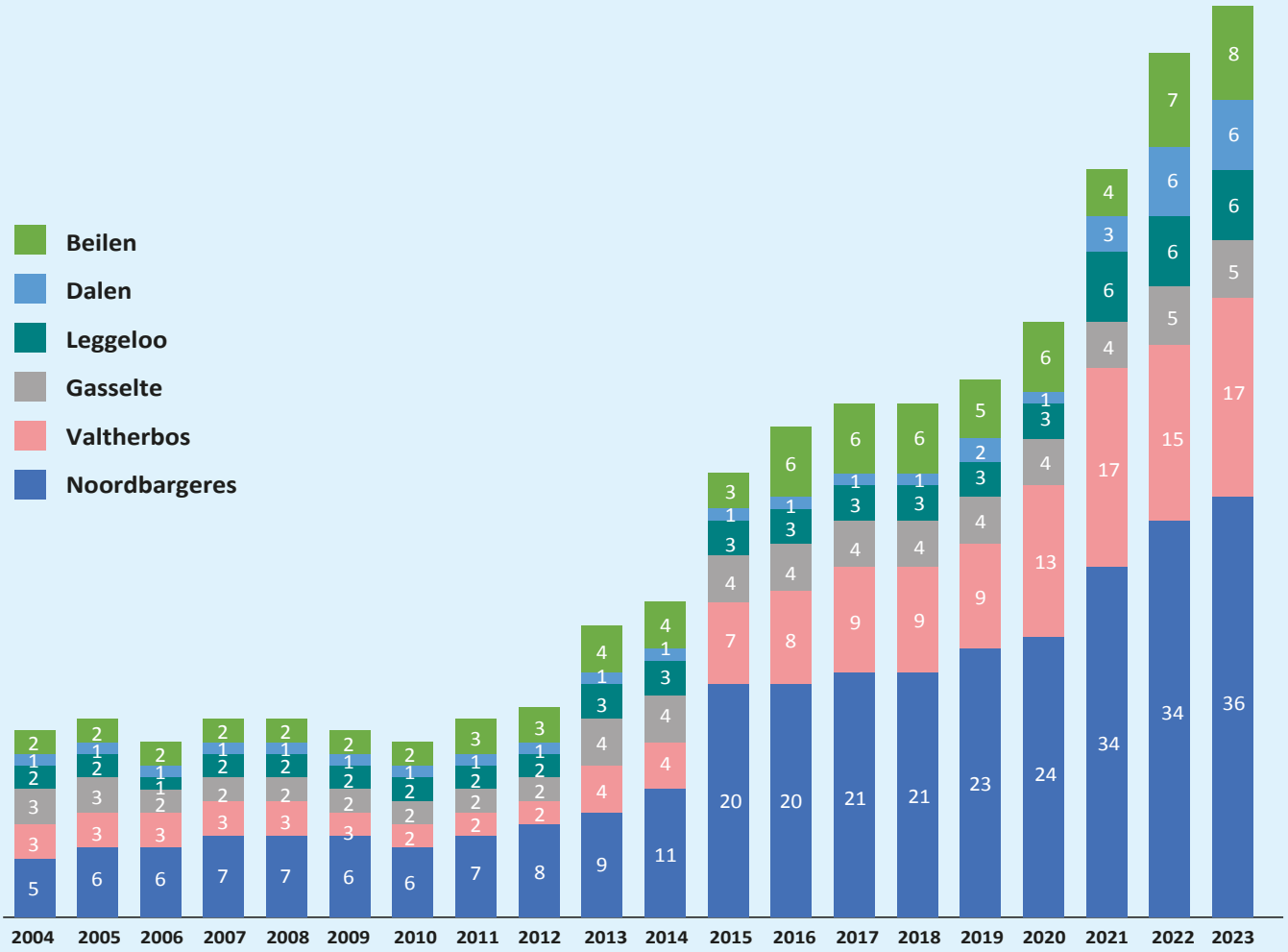
In 9 van de 17 winningen in Drenthe worden verontreinigingen aangetroffen (rood), bij 2 winningen worden verontreinigingen in de omgeving van de winning aangetroffen (blauw). Bij 6 winningen worden nog geen verontreinigingen aangetroffen (groen).
Bron kaartje: Staat drinkwaterbronnen, RIVM 2020; analyse gebaseerd op individuele pompputten

Waarom ziet WMD een andere ontwikkeling?

1. De KRW beoordeelt een drinkwaterwinning op basis van het gemengde water van de gezamenlijke pompputten, het ruwwater. WMD kijkt bij het beoordelen naar de individuele pompputten. Dit zorgt ervoor dat WMD verontreinigingen eerder opmerkt. Bij ernstig verontreinigde pompputten neemt WMD maatregelen zodat de verontreiniging niet in het ruwwater terechtkomt. Deze verontreiniging wordt dan niet meegenomen in de KRW beoordeling.
2. De KRW toetst op een beperkt pakket aan stoffen. In de drinkwaterbronnen worden stoffen als nitraat, resten van bestrijdingsmiddelen, stoffen van huishoudelijke of industriële oorsprong en PFAS aangetroffen. Stoffen waar de KRW niet naar kijkt, maar die wel genormeerd zijn vanuit de Drinkwaterwet en dus de zuiveringsinspanning verhogen.
3. De KRW laat de aanpassingen in de zuivering en stijgende trends in stoffen die al boven de norm werden aangetroffen buiten beschouwing.

Verontreinigen in de 6 kwetsbaarste winningen

In de grafiek staat het aantal organische microverontreinigingen (OMV) dat wordt aangetroffen in de winningen vanaf 2000. Sinds 2013 is sprake van een stijgende trend. Deze toename is vooral het gevolg van voortschrijdende analysetechnieken, maar deze verontreinigende stoffen hebben waarschijnlijk de afgelopen 20 jaar ook reeds in het grondwater gezeten. Tot 2018 zijn voornamelijk metabolieten van bestrijdingsmiddelen debet aan de stijging. Dankzij brede screening zijn sinds 2018 vooral nieuwe verbindingen van industriële en huishoudelijke oorsprong geïdentificeerd. Daarnaast is er sinds 2021 een monitoringsprogramma rond PFAS gestart, waarbij meer dan 20 verschillende verbindingen kunnen worden gemeten. De meeste OMV zijn in lage concentraties aanwezig en vormen tot nu toe geen directe bedreiging voor het drinkwater. Zes stoffen zitten boven de drinkwaternorm in diverse bronnen: 12dichloorpropaan, chloridazon-desfenyl, bentazon, EDTA en de di- en trimeer van caprolactam.

Beschermingsbeleid kwaliteit drinkwaterbronnen

Provincie Drenthe en WMD werken samen aan de bescherming van de kwaliteit van drinkwaterbronnen. Belangrijke instrumenten zijn:

- Provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening
- Regionaal Waterprogramma provincie Drenthe
- Gebiedsdossiers en het Uitvoeringsprogramma gebiedsdossiers met 23 maatregelen.
- Concrete projecten zoals de Regionale aanpak BO Nitraat, Studiegroepen landbouw

Met het bestaande beschermingsbeleid worden de KRW-doelen voor drinkwater echter niet behaald. Ook in de jaarlijkse provinciale KRW rapportage staat opgenomen dat de drinkwaterwinningen kwetsbaar zijn. En dat extra maatregelen nodig zijn om te voorkomen dat de toestand verslechtert.

Grondwatervriendelijke landbouw

De meeste WMD winningen zijn (gedeeltelijk) gelegen in het landelijk gebied. In het landelijk gebied is landbouw een belangrijke functie. De stoffen die gebruikt worden in de landbouw spoelen uiteindelijk uit naar het grondwater waar de WMD drinkwater van maakt. Om het grondwater te beschermen zijn er in de gebieden rondom de winningen, de grondwaterbeschermingsgebieden, aanvullende regels. Ondanks deze regels is de milieubelasting van de landbouw hoger dan volgens de KRW- en drinkwaternormen acceptabel is. In overleg met de agrariërs in het gebied zal uitgewerkt moeten worden wat er nodig is om de agrarische bedrijfsvoering beter dan nu af te stemmen op de leefomgeving en drinkwaterfunctie. Hiervoor moeten realistische verdienmodellen worden uitgewerkt.

Wat betekent een ongewenste stof voor de zuiverings-inspanning?

Om van grondwater drinkwater te maken heeft WMD bij de meeste drinkwaterstations een zuiveringsinstallatie die gericht is op het verwijderen van stoffen die van nature in het grondwater voorkomen. Voor het verwijderen van deze natuurlijke stoffen zoals ijzer uit het grondwater is een eenvoudige zuivering zoals beluchting met lucht en filtratie door een zandbed vaak voldoende.

Stoffen die door menselijke activiteiten (landbouw, industrie en huishoudens) in het grondwater terecht zijn gekomen, worden vaak niet uit het grondwater verwijderd met de standaard eenvoudige zuivering.

Wanneer in één of meerdere pompputten deze stoffen worden aangetroffen in een concentratie die hoger is dan in drinkwater is toegestaan, dan kan WMD het volgende doen:

1. Door het slim combineren van pompputten ervoor zorgen dat de gemiddelde concentratie van al het opgepompte water wel voldoet aan de normen die worden gesteld aan drinkwater.
2. Als de concentraties van de ongewenste stoffen in het grondwater nog hoger worden, dan kan op één of meerdere pompputten een aanvullende zuiveringsstap worden geplaatst.
3. Als in (bijna) alle pompputten van een winning de concentraties in het grondwater te hoog zijn, dan is WMD genoodzaakt voor deze gehele winning een aanvullende zuiveringsinstallatie te plaatsen.

Extra zuiveringsinstallaties kosten geld.
De bouw van het Actief Koolfilter in Noordbargeres kostte 10 miljoen euro. En de jaarlijkse kosten voor onderhoud, elektriciteit en grondstoffen nemen met honderdduizenden euro's toe.

Reistijd maaiveld tot winning = 1 jaar tot langer dan 200 jaar

WAT IS NODIG VOOR SCHONE DRINKWATERBRONNEN?

1 Bescherm het 'blauwe goud' (grondwater en bronnen) met prioriteit in water- en omgevingsplannen.

- Voorkom vervuiling van drinkwaterbronnen. Neem de KRW-doelen voor drinkwater als uitgangspunt. Bescherm water dat bestemd is voor drinkwaterproductie zodanig dat de kwaliteit ervan niet achteruitgaat én dat de zuiveringsinspanning voor de productie van drinkwater vermindert.
- Overheden hebben een brede zorgplicht voor drinkwater en bescherming van de grondwaterkwaliteit. Maak deze brede zorgplicht niet politiek en afweegbaar tegenover lokale, economische belangen.
- Draag bij aan bewustwording rondom schone bronnen door inzet of steunen van campagnes.

2 Neem alle kwetsbare grondwaterwinningen op in een gebiedsgerichte aanpak.

- Stel een gebiedsregisseur/projectleider aan die samen met landbouwers, drinkwaterbedrijven, landbouworganisaties en terreinbeheerders aan de slag gaat met de transitie naar grondwatervriendelijke landbouw en duurzame waterwinningen.
- Start met landbouwanalyses door de provincie samen met de landbouw (gericht op perspectief - keukentafelgesprekken - toekomstgericht - mogelijkheden en kansen - instrumenten en middelen). Maak een uitvoeringsplan om de uitkomsten van de landbouwanalyses te realiseren.
- Waterbedrijven werken voor de lange termijn aan klimaatrobuuste winconcepten en zoetwatermaatregelen in het landelijk gebied. Combineer deze ruimtelijke ontwikkelingen met elkaar.

3 Benut het instrumentarium vanuit de Omgevingswet.

- De overheid kan met instructieregels en omgevingswaarden bedreigingen, industriële stoffen en risico's vanuit de omgeving rondom waterwinningen weren, reguleren of verplaatsen. Ook het advies van de UPDA-commissie wijst op het Omgevingsinstrumentarium.
- Voorbeelden zijn het voorschrijven van lagere normen voor mest- en middelengebruik of de omschakeling naar andere, minder belastende teelten in grondwaterbeschermingsgebieden. Bijvoorbeeld de provincie Gelderland gaat niet-biologische bollenteelt in grondwaterbeschermingsgebieden verbieden.
- Vergroot de capaciteit voor handhaving en bewustwording van water- en bodemregelgeving bij de uitvoeringsorganisaties. Zet in op een betere samenwerking tussen bevoegde gezagen op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

1991
START
NITRAATRICHTLIJN
GEEN EINDDATUM

2000
START
KRW

2006
START
GRONDWATERRICHTLIJN

2011
1E GENERATIE
GEBIEDSDOSSIERS

2015
1E UITSTEL
DEADLINE KRW

2017
ONDERTEKENING
BESTUURS-OVEREENKOMST (BO) NITRAAT

2018
2E GENERATIE
GEBIEDSDOSSIERS

2019
START
1E UITVOERINGS-PROGRAMMA BO NITRAAT

2021
2E UITSTEL
DEADLINE KRW

2025
DEADLINE
BO NITRAAT

2027
DEADLINE
KRW

Meer informatie leest u op: **WMD.NL/KADERRICHTLIJNWATER**